

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ КОМПАНІЙ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В сучасних умовах турбулентного розвитку вітчизняної економіки, однією з її галузей, яка починає відігравати все більшого значення в формуванні та посиленні експортного потенціалу, надходжень іноземної валюти, стає сфера інформаційних технологій (ІТ).

До цієї сфери традиційно відносять компанії діяльність яких пов'язана з комп'ютерним програмуванням, консультуванням з питань інформатизації, обробленням даних тощо. За інформацією відкритих джерел [1] у 2022 році зазначена сфера забезпечила більш ніж 7,2 млрд доларів валютних надходжень до України, залишаючись при цьому однією з ключових сфер економіки по сплаті податків до бюджету, приросту кількості компаній та нових проєктів. Зважаючи на вищезазначене актуалізується дослідження проблемних питань щодо управління інтелектуальним капіталом компаній в сфері ІТ.

Необхідно зазначити, що особлива роль у сприяння та розвиток української економіки у тому числі належить законодавчій підтримці цієї галузі, зокрема прийняття в 2021 році Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15.07.2021 р. № 1667-ІХ [2], положення якого повною мірою запрацювали вже в січні-лютому 2022 року, який визначає зокрема організаційні, правові та фінансові засади функціонування спеціального правового режиму Дія Сіті, для створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу.

Після 24 лютого 2022 року та початку широкомасштабної війни проти України, більшість компаній не тільки зберегли обсяги діяльності, залучених фахівців, сплати податків, проте й долучились в якості розробників до раніше нової сфери –проєктування, виробництво безпілотних літальних апаратів, їх технічного обслуговування, засобів радіо-електронного розвитку, використанні штучного інтелекту для їх управління та позиціонування тощо.

При цьому головним драйвером такого стабільного розвитку даної галузі, реалізація нових проєктів, є наявність та використання інтелектуального капіталу як основного активу, який використовується в рамках діяльності, наданні послуг, поставці програмної продукції. Саме інтелектуальна, нематеріальна складова (патентовані чи непатентовані технічні рішення, ноу-хау, програмні продукти та інші об'єкти інтелектуальної власності), є джерелом подальшого розвитку компаній, а отже саме така інтелектуальна складова має бути об'єктом ефективного управління для зростання обсягів діяльності, та розвитку таких компаній.

Проблеми ідентифікації інтелектуального капіталу, впливу його на діяльність підприємства ставали предметом дослідження багатьох вітчизняних та іноземних вчених, зокрема Бутнік-Сіверського О. Б. [3], Ковальової О.М. [4], Дж. Гелбрейта, та інших. При цьому багато вчених розглядають інтелектуальний капітал як систему всього інтелектуального знання, напрацювань та навичок, відносин з персоналом, тощо. Лише декілька з науковців, зокрема О. М. Собко [5] звертаються до економічної та юридичної складової інтелектуального капіталу, саме як економічного активу підприємства, якому притаманні проблеми оцінки, ідентифікації, захисту.

Вбачаємо за необхідне окреслити актуальні питання, які постають перед компанією стосовно управління інтелектуальним капіталом:

- Ідентифікація тих активів, які дійсно може бути віднесено до інтелектуального капіталу. Зокрема, тих – які мають дійсну комерційну цінність, можуть використовуватись підприємством у подальшій діяльності з метою отримання доходу та прибутку. Тобто питання потенційної комерційної цінності та здатності приносити дохід.

- Питання правової ідентифікації таких активів, а саме надання їм реальної юридичної природи, можливості захисту прав на них, його передачі.

- Визначення вартості таких інтелектуальних активів (їх історичної собівартості), питання відокремлення витрат на дослідження та інших поточних витрат, які здійснюються підприємством та питання ринкової їх оцінки.

- Питання безпеки інтелектуального капіталу та таких активів, зокрема ризики їх розголошення, витоку інформації тощо, та захист від таких ризиків.

- Структурування схеми використання інтелектуальних активів з метою максимально ефективного їх використання, мінімізації податкових навантажень, використання їх у якості об'єкта інвестування, чи самостійного джерела доходів (їх ліцензування).

Отже, вирішення вищезазначених питань в умовах конкретного бізнесу та підприємства, дозволить ідентифікувати такі активи як об'єкт власності, надати їм визначеності в структурі майна та активів підприємства, дозволить забезпечити їх правовий захист та ефективно використання.

Література:

1. Офіційний сайт Мультимедійна платформа іномовлення України УКРІНФОРМ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3662630-itindustria-prinesla-ekonomici-ukraini-torik-734-milarda.html> (дата звернення: 05.11.2023 р.)

2. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15.07.2021 р. № 1667-ІХ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 05.11.2023 р.)

3. Бутнік-Сіверський О. Б. Розвиток інтелектуального капіталу та його складників у аспекті процесів інтелектуалізації, капіталізації та трансформації (теоретико-методологічний екскурс) / Бутнік-Сіверський О.Б. // матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції «Всеукраїнський семінар з проблем економіки інтелектуальної власності (м. Київ, 24 травня 2019)». Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту – К.: ФОП Кравченко Я.О., 2019 – 146 с.

4. Ковальова О. М. Інтелектуальний капітал – важлива складова капіталу підприємства / Ковальова О.М. // Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 19–21 червня 2012 року / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми: СумДУ, 2012. – С. 57-59.

5. Собко О. М. Інтелектуальний капітал підприємства: концептуалізація–функціонування–розвиток : монографія / О. М. Собко. – Тернопіль: Крок, 35 2014. – 360 с.